

Tämä on rinnakkaistallenne.

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Räisänen T. & Virkkala R. (17.4.2020). Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö tietojenkäsittelyn tutkinto-ohjelmassa. *ePooki: asiantuntijablogi*.
<http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020041719047>

Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö tietojenkäsittelyn tutkinto-ohjelmassa

Räisänen Teppo, Virkkala Ritva
Julkaistu 17.4.2020

Opinnäytetöiden toteuttamiseen on tullut uusia toteuttamistapoja perinteisen opinnäytetyön rinnalle. Yksi uusi vaihtoehto on päiväkirjamainen opinnäytetyö. Se on lähtökohtaisesti tarkoitettu oman alan työtehtävissä olevalle opiskelijalle, jolla ei välttämättä ole mahdollisuutta perehtyä esimerkiksi kirjallisuuteen perinteisen opinnäytetyön vaatimalla tasolla. Päiväkirjamainen opinnäytetyö mahdollistaa opinnäytetyöprosessin tiiviin integroinnin päivittäiseen työhön.

Johdanto

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvässä käytännön asiantuntijatehtävässä [1]. Opinnäytetyön laajuus on 15 opintopistettä, mikä yleensä vastaa noin 2–4 kuukauden työpanosta [2]. Tämä sisältää opinnäytetyön suunnittelun, toteutuksen ja raportoinnin.

Perinteisesti opinnäytetyö on sisältänyt joko tutkimuksellisen tai toiminnallisen kehittämistehtävän. Kehittämistehtävässä opiskelija soveltaa olemassa olevaa, tutkimuksen tuloksena tai käytännön kokemuksen kautta saatua tietoa käytäntöön. Opiskelija soveltaa omaa osaamistaan uusien tuotteiden, palveluiden, tuotantoprosessien tai menetelmien aikaansaamiseksi tai vaihtoehtoisesti olemassa olevien ratkaisujen olennaiseksi parantamiseksi.

Opinnäytetyö on perinteisesti voinut olla esimerkiksi

- tuotekehitystyö (esimerkiksi konkreettinen tuotos: ohjekirjat, työkalut tai palvelutuotteet)
- suunnittelutyö (esimerkiksi tietokoneohjelmat, messut, tilaisuudet, laitteet)
- tutkimustyö (esimerkiksi selvitykset, kartoitukset, arvioinnit)
- taiteellinen työ (esimerkiksi konsertit).

Yllä olevista esimerkeistä Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) tietojenkäsittelyn tutkinto-ohjelmassa opinnäytetyöt ovat lähes poikkeuksetta joko tutkimuksellisia tai suunnittelu- ja tuotekehitystöitä. Taiteellisia töitä Oamkissa on esimerkiksi kulttuurialan tutkinto-ohjelmissa.

Päiväkirjamainen opinnäytetyö

Korkeakoulujen rahoitushaasteiden edessä myös opinnäytetyötä on pyritty kehittämään. Uuden rahoitusmallin mukaan 56 % rahoituksesta tulee valmistuneista tutkinnoista [3]. Rahoituksen kannalta keskeistä on myös opiskelijoiden valmistuminen määräajassa. Tämä on ollut varsinkin ICT-alalla haaste, sillä hyvä työllisyystilanne on usein vienyt osan opiskelijoista mennessään kesken opintojen. Opinnäytetyötä on pyritty kehittämään siihen suuntaan, että jo työelämässä olevat opiskelijat pystyisivät töiden ohella kirjoittamaan opinnäytetyön ja valmistumaan määräajassa tai vähintäänkin vuoden sisällä määräajan jälkeen.

Yksi uusi vaihtoehto perinteiselle opinnäytetyölle on ollut päiväkirjamainen opinnäytetyö. Se on lähtökohtaisesti tarkoitettu oman alan työtehtävissä olevalle opiskelijalle, jolla ei välttämättä ole mahdollisuutta perehtyä esimerkiksi kirjallisuuteen perinteisen opinnäytetyön vaatimalla tasolla. (Kuva 1.) Oman alansa asiantuntijatehtävissä työskentelevä opiskelija on selvästikin osoittanut omat valmiutensa soveltaa tietoaan ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvissä tehtävissä ja täten ainakin osittain täyttänyt opinnäytetyön tavoitteet.

KUVA 1. Päiväkirjamainen opinnäytetyö sopii parhaiten sellaisiin tilanteisiin, missä opiskelija on jo ollut pidemmän aikaa työelämässä eikä aikaa perinteiselle opinnäytetyölle ole mahdollista järjestää (kuva: Pixel-Shot/Shutterstock.com)

Oamkin opinnäytetyötä kehittävä työryhmä on linjannut päiväkirjamaisesta opinnäytetyöstä seuraavaa [4]:

Päiväkirjamuotoinen raportointi sopii tutkinnon edellyttämässä työtehtävissä olevalle opiskelijalle. Päiväkirjan lisäksi raportissa on tietoperusta, joka sisältää kehitysnäkökulman valittuun teemaan/teemoihin. Päiväkirja voidaan kirjoittaa esimerkiksi teemoittain tai viikkotasolla. Työ sisältää opiskelijan reflektointia, ideointia sekä johtopäätöksiä.

Päiväkirjamainen työ edesauttaa sitä, että opiskelija valmistuu määräajassa työsuhteesta huolimatta. Ilman päiväkirjamaista opinnäytetyövaihtoehtoa voi käydä niin, ettei opiskelija valmistu koskaan tai vaihtoehtoisesti valmistuu huomattavasti määräaikaan myöhemmin. Tällöin Oamkin saama rahamäärä pienenee merkittävästi.

Päiväkirjamaisen opinnäytetyön rakenne

Oamkin opinnäytetyöryhmä on tarkentanut päiväkirjamaisen työn rakennetta. Työryhmän mukaan rakenne on seuraava [4]:

1. Johdanto

- Johdannossa esitellään valitun teeman/teemojen tausta ja perustellaan tarve. Lisäksi siinä voidaan kuvata tekijän kiinnostus ja lähtökohdat valitsemaansa teemaan. Johdannossa esitetään tutkimusongelmat/-kysymykset.

2. Nykytilanteen kuvaus

- Esitellään yritys ja työympäristö.
- Jäsennetään työpaikan sidosryhmät ja niiden intressit.
- Kuvataan työpaikan osaamisvaatimukset.
- Kuvataan oma työtehtävä ja siinä tarvittava osaaminen.
- Kuvataan ja perustellaan oman ammatillisen kehittymisen vaihe ja kehittymistarpeet.
- Kuvataan valittu teema ja tarvittava tietoperusta: keskeiset teoreettiset ja ammatilliset käsitteet perustuen tutkimuksiin, katsauksiin ja suosituksiin.

3. Tarkoitus ja tavoitteet

- Täsmennetään tutkimusongelmat/-kysymykset sekä työn tarkoitus ja oppimistavoitteet.
- Päiväkirjan aikaväli
- Päiväkirjaraportointitavan suunnitelma (teemoittain, viikoittain ja/tai päivittäin)
- Päiväkirjaraportoinnin sisällön suunnitelma (kehittämisasiat)

4. Työtehtävien kuvaus ja oppiminen päiväkirjamerkintöinä

- Kuvataan työssä ilmenneitä asioita tietoperustaan peilaten.
- Tuodaan esille hyviä toimintamalleja kyseisten tilanteiden kehittämiseksi tietoperustaan peilaten.
- Arvioidaan eri toimintamalleja, perustellaan niiden soveltuminen omaan työhön tai kehitetään vaihtoehtoinen toimintamalli.

5. Pohdinta

- Johtopäätöksissä ja pohdinnassa tekijä pohtii ja arvioi kriittisesti päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön kokonaisuutta, hyödynnettävyyttä ja kehityksen kaarta sekä jatkosuunnitelmia. Pohdinnassa kuvataan myös tuotosten mahdollisen toimeksiantajan palaute ja tarkastellaan kriittisesti omaa oppimista.

Lähteet

Liitteet

Erona perinteiseen opinnäytetyöhön on tietoperustan kuvaus sekä laajuus, millä tutkimus- tai kehittämistehtävä kuvataan. Tietoperusta kuvataan luvussa 2. Siinä opiskelija keskittyy omien työtehtäviensä kannalta tärkeimpiin teoreettisiin ja ammatillisiin käsitteisiin. Luku 4 on työn kannalta keskeisin sisältäen varsinaisen päiväkirjaosuuden. Päiväkirjaosuuden teemat määräytyvät luvun 2 tietoperustan mukaan. Päiväkirjamaisen opinnäytetyön rakenne (kohta 4) voi olla myös hivenen vaihdella ohjaajan ja opiskelijan tarpeiden mukaan. Opiskelija voi esimerkiksi sisällyttää tietoperustaa viikkoanalyysiin ja kirjoittaa analyysissa kyseisestä temasta kirjallisuuteen perustuen. Opiskelija otsikoi viikot viikon aiheen mukaan (esimerkiksi Viikko 1 – kommunikaatio työympäristössä).

Päiväkirjaosuuden kirjoittamisesta ja vaatimuksista kannattaa sopia ohjaajan ja opiskelijan välillä hyvissä ajoin ennen kirjoittamisen aloittamista. Tällöin opiskelija pystyy paremmin hahmottamaan oman ajankäyttönsä ja suunnittelemaan tekemisensä siten, että tavoitteisiin päästään mahdollisimman hyvin.

Prosessimielessä päiväkirjamainen työ edellyttää opiskelijalta sitoutumista siihen, että raporttia kirjoitetaan koko työn keston ajan. Myös ohjaajan on oltava aktiivinen alusta loppuun asti. Hyvänä käytänteenä on huomattu se, että ohjaaja ja opiskelija sopivat kerran viikossa – esimerkiksi perjantai-iltapäivänä – lyhyen palaverin työn edistymisestä. Palaverissa he voivat käydä läpi viikon aikana syntyneitä tekstiä ja sopia seuraavan viikon tavoitteista. Tämä auttaa tekstin laadun varmistuksessa ja opiskelijan sitouttamisessa. Viikkopalaverien avulla voidaan myös varmistaa se, että työ etenee ja valmistuu ajallaan.

Mahdollisten viikkopalaverien myötä ohjaukseen käytetty aika voi kasvaa. Mikäli päiväkirjaa pidetään esimerkiksi 8–10 viikon ajan, viikkopalaveriin kannattaa varata 30–60 minuuttia per viikko. Opinnäytetyöprojektin alussa viikkopalaveri voi olla tunnin mittainen, mutta työn edetessä kesto kannattaa rajata maksimissaan puoleen tuntiin. Kokonaisajankäyttö on tällöin noin 4–6 tuntia viikkopalaverien osalta. Tämä mahdollistaa sen, että esimerkiksi mahdollisiin seminaareihin jää vielä hyvin aikaa.

Päiväkirjamaisen opinnäytetyön haasteet ja onnistumiset

Päiväkirja soveltuu opinnäytteen toteutusmuodoksi silloin, kun tekijä on ollut kyseisessä työsuhteessa asiantuntijatehtävässä jo riittävän pitkään, mielellään ainakin puoli vuotta. Tällöin oman asiantuntijatyön lisäksi myös organisaation vuorovaikutussuhteet, yleiset käytänteet, johtamismenetelmät ja asiakassuhteet ovat tulleet riittävän tutuiksi, jotta niistä on mahdollista kirjoittaa reflektiivistä analyysiä. Kokemus on osoittanut, että vasta aloitetussa työsuhteessa työn, organisaation ja työtapojen opettelu rinnalla on käytännössä mahdotonta paneutua samalla myös päiväkirjaopinnäytetyön tekemiseen. Perinteisen opinnäytetyön kirjoittaminen voi tällöin onnistua helpommin, koska sen tekemisessä on mahdollista pitää tarvittaessa myös taukoja. Päiväkirjamerkintöjen tekemiseen on pystyttävä varaamaan riittävä aika joka työpäivä ja lisäksi viikoittain riittävästi aikaa viikkoanalyysin kirjoittamiseen.

Toinen merkittävä asia harkittaessa päiväkirjaopinnäytetyön soveltuvuutta on kyseisen asiantuntijatyön luonne. Mikäli tekijä työskentelee jossakin projektissa, josta on löydettävissä sopiva yksittäinen kehitys- tai tutkimustehtävä, sen raportointi perinteisenä opinnäytetyöraporttina on todennäköisesti sopivampi ja ainakin helpompi tapa suorittaa opinnäytetyö. Päiväkirja soveltuu paremmin silloin, kun työ on vaihtelevaa. Esimerkiksi kun opinnäytteen tekijä joutuu työskentelemään useassa asiakasprojektissa samanaikaisesti.

Yhteenvedona päiväkirjan soveltuvuudesta voidaan siis sanoa, että se on suositeltava opinnäytetyön suoritusmuoto asiantuntijatehtävissä vakiintuneissa työsuhteissa silloin, kun työtehtävät ovat niin vaihtelevia, että perinteisen opinnäytetyön kirjoittaminen on vaikeaa.

Päiväkirjamainen työ aiheuttaa omat haasteensa niin opiskelijan kuin opettajan kannalta.

Haasteita?

- Opiskelija ei pidä päiväkirjaa päivittäin. Jälkikäteen on mahdotonta kirjoittaa asiallista tekstiä päivän työtehtävistä.
- Opiskelija ei etukäteen mieti erilaista näkökulmaa eri viikoille. Tällöin päiväkirja alkaa toistamaan itseään ja on vaikea löytää järkevää kirjoittamista.
- Muutaman viikon kuluttua päiväkirjan aloittamisesta opiskelijan tulee toimittaa teksti ohjaavan luettavaksi. Mieluiten kahden viikon välein.
- Päiväkirjamaisen opinnäytetyön ohjauksessa tulee myös ottaa huomioon opiskelijan tavoitteet opinnäytetyölle. Lisäksi on huomioitava se, että teemoja eli työhön liittyviä asioita voidaan käsitellä muutenkin kuin viikoittain. Kaikilta tämä ei onnistu, mutta parhaimmillaan se on syvempää työn ja työnkuvan analysointia ja opiskelija sekä työyhteisö hyötyvät opinnäytetyöstä.
- Opiskelijan aikaisempi työkokemus ei anna hänelle eväitä miettiä työhön liittyviä teemoja ja uusi IT-alan työkokemus on liian tuore. Käsitys päiväkirjamaisen opinnäytetyön toteutuksesta on liian "ruusuinen".

Suurin osa haasteita on onneksi sellaisia, että hyvällä suunnittelulla ja valmistautumisella niihin pystytään vaikuttamaan (kuva 2). Keskeistä on miettiä näitä asioita etukäteen, jotta opiskelija osaa asennoitua ja valmistautua mahdollisiin haasteisiin oikein. Kun ohjaaja saa kokemusta päiväkirjamaisten töiden ohjaamisesta, osaa hän paremmin valmistaa ohjattavan kohtaamaan mahdolliset haasteet.

KUVA 2. Päiväkirjamaisen opinnäytetyön onnistumista parantaa hyvä suunnittelu ja viikoittaiset ohjauspalaverit (kuva: Sergey Nivens/Shutterstock.com)

Onnistumisia?

- Päiväkirjamaisen opinnäytetyön onnistumista tukee jokaiselle viikolle etukäteen sovittu teema, jonka käsittelyyn viikon aikana erityisesti keskitytään. Tällaisia teemoja voivat olla esimerkiksi kommunikaatio työympäristössä, sisäiset prosessit, projektien hallinta, laitteet ja ohjelmistot, asiakastapaamiset ja asiakaskommunikointi ja kehittyminen työtehtävissä. Opiskelijan voi olla vaikea etukäteen tietää, mikä minkäkin viikon teema on. Teeman voi tarvittaessa päättää myös viikon lopuksi kirjoittavan yhteenvedon yhteydessä.
- Viikoittainen säännöllinen ohjauskontakti on yleensä helppo sopia päiväkirjaopinnäytetyötä kirjoitettaessa.
- Päiväkirjan sisällön tarkempi analysointi kannattaa tehdä yhteenvetomaisesti joko joka teeman lopussa tai vaihtoehtoisesti joka viikon jälkeen.
- Päiväkirjan tiukka aikataulu auttaa opinnäytetyön valmistumaan suunnitellussa ajassa.
- Ohjaajan kannattaa rohkaista opiskelijaa harrastamaan kriittistä ajattelua, olemaan innovatiivinen ja soveltamaan ennakkoluulottomasti oppimiansa tietoja ja taitoja työtehtävissään (katso [5] [6], erityisesti EGF-tason 6 vaadittavat oppimistulokset).

Aivan kuten haasteetkin, myös onnistumiset voidaan pyrkiä maksimoimaan hyvällä suunnittelulla ja valmistautumisella. Mitä paremmin opiskelijalla on tiedossa prosessi ja mahdolliset ongelmakohtat, sen paremmin hän pystyy asennoitumaan ja valmistautumaan niiden kohtaamiseen. Opettajan ohjatessa päiväkirjamaisia opinnäytetöitä myös hän oppii auttamaan opiskelijaa mahdollisissa haasteissa, mikä edesauttaa työn valmistumisessa.

Yhteenveto

ICT-alalla parhaat opiskelijat ovat aina työllistyneet jo opintojen aikana. Heille päiväkirjamainen opinnäytetyö sopii perinteistä opinnäytetyötä paremmin, koska se mahdollistaa opinnäytetyöprosessin tiiviin integroinnin päivittäiseen työhön. Päiväkirjamaisessa opinnäytetyössä on omat haasteensa, mutta hyvän suunnittelun ja säännöllisten palaverien avulla pahimmat karikot on mahdollista ohittaa. Lisäksi on hyvä huomata, että selvästi rajatussa asiantuntijatehtävässä työskentelevälle opinnäytetyöntekijälle perinteinen opinnäytetyö voi sopia yhtä hyvin kuin päiväkirjamainen työkin.

Teppo Räisänen, yliopettaja, tietojenkäsittely
Oulun ammattikorkeakoulu

Ritva Virkkala, lehtori, tietojenkäsittely
Oulun ammattikorkeakoulu

Lähteet

[1] Oulun ammattikorkeakoulu. 2016. Vararehtorin päätös 13.10.2016 § 16 ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvien osien tavoitteet. Oulu.

[2] Ammattikorkeakouluopinnot.fi -verkkosivu. 2020. Hakupäivä 13.3.2020.
<https://www.ammattikorkeakouluopinnot.fi/opinnaytetyo-8082>

[3] Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Ammattikorkeakoulujen rahoitusmalli. Helsinki. Hakupäivä 13.3.2020. https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/korkeakouluille-uusi-rahoitusmalli

[4] Oulun ammattikorkeakoulu. 2019. Opinnäytetyön ohje. Oulu. Sisäinen lähde. Hakupäivä 13.3.2020. https://oiva.oamk.fi/tietoa_opiskelusta/opinnaytetyo/

[5] Opetus ja kulttuuriministeriö. 2018. Tutkintojen viitekehys. Helsinki. Hakupäivä 13.3.2020. <https://minedu.fi/tutkintojen-viitekehys>

[6] Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus eurooppalaisesta tutkintojen viitekehyksestä (European Qualifications Framework, EQF). 2017. Hakupäivä 13.3.2020. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615(01)&from=EN)

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020041719047>